

Boris Kagarlitskij: ”Vänsterrörelsen måste byggas upp på nytt”

(Intervju med ”Historical Investigation”)

[Ur [LINKS International Journal of Socialist Renewal](#), 12 juli 2024. Först publicerad på ryska på webbplatsen [Historical Investigation](#). Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

(Från ett ryskt fängelse svarar den framstående ryske forskaren, marxistiske teoretikern och politiska fången Boris Kagarlitskij på frågor från *Historical Investigation*, och för fram sin syn på orsakerna till vänsterns kris. Han menar att medlemmar i vänstern har varit oförberedda på en systemkris, och att vänsterrörelsen som ett resultat av det måste byggas upp på nytt. Han diskuterar också vänsterutopins sammanbrott, nyliberalismen, arvet från Sovjetunionen, tanken på en ”generell basinkomst”, ödet för Europas socialdemokrati och Latinamerikas ”Socialism för 2000-talet”, den fara för demokratin som yttersta högern utgör och möjligheten för ett kärnvapenkrig. Enligt hans åsikt har vänstern en sund teoretisk bas men behöver praktiska framgångar för att visa att det socialistiska projektet är möjligt att genomföra.)

Boris Kagarlitskij är en marxistisk sociolog, olikänkande under sovjetperioden, social aktivist och politisk fånge som har dömts under Artikel 205,2 i Ryska federationens brottsbalk (”Offentliga uppmaningar att genomföra terrorhandlingar, offentligt rättfärdigande av terrorism eller propaganda till stöd för terrorism”). Han sitter för närvarande fängslad i Straffkoloni 4, Torzjok, Tverprovinsen, Ryssland – *LINKS* redaktionella kommentar.)

”Vänsterrörelsen måste byggas upp på nytt”

Axel Honneth noterar ett paradoxalt fenomen – vänsterns kris har uppstått mot bakgrund av desillusion med kapitalismen. Håller du med om att vänstern är i kris? Vilka är orsakerna till denna kris?

Honneth har otvivelaktigt rätt när han talar om en kris för vänstern, något som även jag diskuterade i mina böcker [Between Class and Discourse](#) [Mellan klass och debatt] och [The Long Retreat](#) [Den långa reträtten]. Krisen är synlig för blotta ögat. Men det är också den skenbara paradoxen att vänsterns kris äger rum inom ramen för en kapitalistisk kris och minskande tilltro till kapitalismen i de flesta samhällen. I själva verket är det ingen paradox. Vi kan erinra oss Andra internationals sammanbrott (inte bara Lenins artikel med samma namn,¹ utan också själva sammanbrottet). Precis som generaler alltid förbereder sig för att utkämpa det föregående kriget, så förbereder sig politiker, och i synnerhet vänsterpolitiker, för att möta den föregående krisen. Deras taktik och strategi sackar *alltid* efter förändringarna i samhället. Revolutionära omvälvningar är inte bara knutna till olika radikala planerade projekt, utan återspeglar alltid en radikal förändring av taktik och strategi som ”kommer ikapp” verkligheten. Samtidigt är det viktigt att notera att nästan alla viktiga revolutioner har kritiserats för att vara ”felaktiga” av vänsterkrafter som var ortodoxa vid den speciella tidpunkten. Här är det värt att komma ihåg titeln på Régis Debrays en gång hyllade bok, [Revolution i revolutionen](#).

---

1 V Lenin, [Andra internationals sammanbrott](#), på marxistarkiv.se.

Det vore givetvis fel att hävda att vänsterns taktik och program inte har förändrats under de senaste 20 åren. Men tyvärr har dessa förändringar inte haft som mål att utveckla ett program som är utformat för att motverka problem och motsättningar i dagens kapitalism. Istället har målet varit att anpassa sig till kapitalismen, hitta en plats för vänstern inom kapitalismen, så att vänsterns anhängare på ett behagligt sätt kan göra sig hemmastadda inom systemet. I grund och botten har detta mål uppnåtts. Men nu har vi drabbats av en systemkris, och vänstern har inte bara visat sig vara oförebädd utan också överflödig, en del av ett försvinnande landskap. Som ett resultat av det måste vänstern byggas upp på nytt, och inte för första gången. Men det avgörande är behovet av praktiska framgångar, inte valsegrar utan verkligt framgångsrika och meningsfulla samhällsförändringar som vi kan peka på som exempel. De personer som kan uppnå detta kommer att forma rörelsens politiska modell för de kommande åren.

Var står världen för närvarande? Är det riktigt att säga att vi befinner oss i den nyliberala epoken? Och vad är nyliberalism? Hur hänger den ihop med övergången från ett industri- till ett informationssamhälle?

Tyvärr används begreppet ”nyliberalism” alltför ofta utan att beakta dess innehåll. Vi kan förstås hänvisa till David Harveys utmärkta bok *A Brief History of Neoliberalism* [Kort historia över nyliberalismen]. Men i korthet handlar det om att nedmontera välfärdsstatens institutioner som upprättades på 1900-talet, och förvandla produkter och tjänster som tidigare producerades och fördelades på ett annat sätt till varor. På detta sätt skapar kapitalet nya marknader åt sig själv och motverkar profitkvotens tendens att falla, samtidigt som den återerövrar positioner som den tidigare hade givit upp. Problemet är att de resurser som finns på den privata marknaden håller på att ta slut, vilket ger upphov till en systemkris. Systemets anhängare betonar marknadens frihet, men det stämmer bara upp till en viss punkt. Att ta bort marknadens gränser leder till att de storföretag som är bäst på att utnyttja situationen stärks. Sammanfattningsvis bevitnar vi en monopolisering och att små och medelstora företag underkastas storföretagen. Vi känner naturligtvis till motsatta exempel med framgångsrika individer som Pavel Duroc och Elon Musk. Men de upphörde för längesedan att tillhöra kategorin småföretagare. Poängen med dem är att de grundade storföretag.

Hänger allt detta ihop med uppkomsten av nya teknologier? Ja, men bara delvis. Varje verklig förändring av kapitalismen, och inom ekonomin i allmänhet, sker alltid mot bakgrund av teknologiska förändringar. Frågan är om dessa teknologier kan användas på ett annat, icke kapitalistiskt sätt, och det är något som åtföljs av kamp. Konflikterna om öppna programkoder inom datorindustrin, kring intellektuell egendom och så vidare, visar att det faktiskt finns ett alternativ, och det är intressant att det nu finns ett påtagligt inflöde av IT-specialister till vänsterrörelsen. Tidigare lutade denna miljö huvudsakligen åt liberalism, men nu har trenden vänt. Miljön rör sig inte bara åt vänster, utan radikaliseras dessutom.

”Det finns inget mer meningslöst än att försöka tänka sig en lysande framtid”

1900-talets ”faktiskt existerande socialism” gav vänsterrörelsen ett vanrykte. Efter ”Gulag-arkipelagen” blev många människor övertygade om att genomföra ett projekt i syfte att skapa ett samhälle som grundas på principer om social rättvisa oundvikligen leder till ett nytt Gulag. Hur ska medlemmar inom vänstern förhålla sig till Sovjetunionens tragiska

erfarenheter? Hur kan vi övertyga folk att tal om socialism är tal om framtiden och inte om Sovjetunionens historia? Idag finns det trots allt många personer som inte skiljer mellan den nyliberala marknadsekonomin och demokrati, precis som amerikanska urfolk en gång i tiden tänkte sig att hästen och konkvistadoren var ett och samma djur. Som ett resultat av det ser folk socialismen som ett hot mot demokratin. Är det möjligt med en socialism som grundar sig på demokratiska principer?

Att jämföra den allmänna opinionen med aztekernas uppfattning som inte skiljde mellan en häst och dess ryttare förefaller mig ganska lämplig. Men svaret på frågan finns inte i teorin utan i erfarenheter. Samma ursprungssamerikaner lärde sig genom praktik att inte bara förstå hästar utan också att rida på dem. Dussintals ytterst övertygande texter, till att börja med Rosa Luxemburgs och vänstermensjevnikernas tidiga kritik av det sovjetiska experimentet, har satt sig för att visa att det inte är möjligt med socialism utan demokrati, och att Sovjetunionens sammanbrott hängde samman med det faktum att systemet inte var demokratiskt – att Sovjetunionen inte kunde förverkliga det socialistiska projektet, utan begränsade sig till att modernisera samhället och genomföra en industrialisering, innan det till sist förde tillbaka landet till kapitalismen. Men allt detta förändrar ingenting. Det som behövs är praktiska framgångar, och så fort det sker kommer diskussionen att upphöra av sig själv, precis som diskussionen om det var möjligt med flygplan som var tyngre än luft. Så fort det första flygplanet lyfte tog diskussionen slut. I vårt fall har alla ”flygningar” hittills slutat med en kraschlandning. Ingalunda med en gång, som vi ser i Sovjetunionens historia, men krascherna har ändå ägt rum. Det är erfarenheter som högeranhängare ständigt återoppar. Vi har använt vår teori många gånger för att tillbakavisa deras argument, men förgäves. Vi måste bevisa vår sak i praktiken.

Zygmunt Bauman skrev att det moderna samhället inte kan föreställa sig en värld som är bättre än den värld som det för närvarande är en del av. Är det riktigt att anse att vänsterns minskande popularitet återspeglar dess brist på en lockande vision av framtiden? Hur bör det tjugoförsta seklets socialism se ut? Vad anser du om tanken på en generell basinkomst (GBI)?

Det Bauman sa var naturligtvis riktigt. Bara att svaret inte ska sökas på teorins område. Det finns inget mer meningslöst än att försöka tänka sig en lysande framtid. Det vi behöver är praktiska lösningar på konkreta problem. Är en generell basinkomst ett sådant svar? Jag är övertygad om att det inte är det. I grund och botten är GBI ett kortsiktigt försök att minska den efterfrågekris som den nyliberala politiken har lett till (eller rättare sagt att de resurser som nyliberalismen använde för att skapa nya marknader är uttömda). GBI handlar om att ge folk mer pengar så att de kan köpa mer. I det långa loppet löser det ingenting, ens inom nyliberalismens ramar – stimulansen som den extra tillförseln av pengar ger kommer att ta slut, och vi kommer att stöta på samma problem på en högre nivå. Allra viktigast är att GBI inte förutsätter några strukturella förändringar, varken inom produktion eller distribution. Det enda som kommer att hända är att systemet med socialbidrag och sociala förmåner kommer att förenklas och omorganiseras. Byråkraterna kommer att få ett lite lättare arbete. Lönerna kommer troligen att minska något, eftersom företagen kommer att flytta en del av kostnaderna för att reproducera arbetskraften till staten. Nej, som jag har skrivit upprepade gånger är det en fullständig återvändsgränd. Vänstern stöder denna tanke på grund av sin kraftlöshet, inklusive sin intellektuella kraftlöshet. Ett verkligt vänsterperspektiv skulle rikta in sig på att reformera och utvidga en förnyad (och demokratiserad) social sektor, som skulle kännetecknas av att vara frikopplad från marknaden, något som Patrick Bond har skrivit utförligt om. Olika delar av livet, som sjukvård, utbildning, boende, transporter och så vidare frigörs gradvis från marknaden så att

resultaten av denna aktivitet upphör att vara varor. Processen kanske tar tid, och den kommer inte att bli enkel, men det viktiga är förändringarnas inriktning. Reproduktionen av människans existens, av vardagsliv och förhållanden, får inte inskränkas till en summa av marknadstransaktioner. Samtidigt är den nya samhällsfaktor som demokratisk planering utgör ett speciellt ämne, som på det hela taget är väl analyserad. Här kan jag åberopa olika arbeten från 1960-talet (av Ota Šik, Włodzimierz Brus och andra), min egen *The Politology of Revolution* [Revolutionens politiska teori] och så vidare. På det hela taget står det klart vad som behöver göras, men det handlar om politisk vilja.

”De grundläggande mekanismerna i de ekonomiska och sociala systemen i Ryssland och USA, i Iran och Italien, är fullständigt identiska”

1900-talet kännetecknades av en sammandrabbning mellan kapitalism och socialism, under vars förlopp en ”konvergens” ägde rum i väst, som ledde till att välfärdsstaten uppstod. Idag finns den avgörande konflikten mellan den nyliberala demokratins hemländer (vanligtvis beskrivna som Väst) och anhängarna till så kallade ”traditionella värderingar”. Vad tror du denna konfrontation kan leda till? Vilken ståndpunkt ska vänstern ha till den?

Det finns ingen grund idag för att tala om en systemkonfrontation. De grundläggande mekanismerna i de ekonomiska och sociala systemen i Ryssland och USA, i Iran och Italien, är fullständigt identiska. De olika ideologiska formerna återspeglar särdrag i den politiska processen i dessa länder, och de lokala byråkratiernas traditioner. Vi ska komma ihåg att i Ryssland började de flesta förespråkarna av ”traditionella värderingar” som liberaler. Medan det i Mellanöstern var just islamisterna som genomförde de nyliberala ekonomiska reformerna. Vad gömmer sig bakom dessa ideologiska fasader? För det första en önskan att kontrollera samhället (i detta avseende är det helt oviktigt vad myndigheterna uppmuntrar, vare sig det är en prideparad eller ett korståg – det viktiga är att det är en uppsättning metoder via vilka lojaliteten till systemet ritualiseras). För det andra har eliterna i de olika länderna i periferin och halvperiferin som ambition att dra fördel av den gynnsamma konjunkturen för råvaror för att höja sin status inom världssystemet och upprätta sina egna inflytelse-sfärer som är skyddade mot konkurrens från väst. Om en sådan politik lyckas kommer tidigare allierade genast att börja bråka med varandra. Men det mest sannolika är att den inte kommer att lyckas, eftersom de inte satsar på samhällsekonomiska framsteg eller teknologisk och industriell utveckling, utan på råvarumarknader och militär styrka. Med andra ord förblir utvecklingen helt perifer, och det sker inte någon genomgripande modernisering av livets alla sidor som i Sovjetunionen.

Det är uppenbart att vänstern inte har något vinna på att engagera sig i sådana strider, precis som det inte var någon mening för arbetarna att skilja mellan ”goda” och ”dåliga” imperialister under Första världskriget. Av detta följer inte att det inte finns några som helst skillnader – det gör det. Men ur en vänsterstrategis synvinkel är dessa skillnader inte det viktigaste. Vi måste ta hänsyn till dem men vi kan inte bygga vår politik på en sådan grund.

Varför spelar inte vänstern någon central roll under dagens regimförändringar, som folk har vant sig vid att kalla ”revolutioner”? Är det bevis på att vänstern har avvisat revolutionära kampformer? Eller är klassiska revolutioner en kvarleva från industrisamhällets epok, det vill säga den moderna epoken, och inte längre något som motsvarar kraven från den

informationscivilisation som är på väg att uppstå?

Sanningen är att de så kallade ”färgrevolutionerna” inte har något gemensamt med revolutioner i politisk eller historisk mening. Givetvis är demokrati bättre än diktatur. Men oavsett hur mycket det befrämjar samhällets utveckling är inte en övergång till demokrati samma sak som en revolution. Här är problemet ett annat. Många verkliga samhällsrevolutioner har också börjat med ganska ytliga politiska förändringar, med demokratiska omvälvningar, och till och med reformer uppifrån. Men så småningom har processen fördjupats och utvidgats, börjat påverka samhällsstrukturer, ekonomiska förhållanden, centrala politiska institutioner, kultur och så vidare. Det är då förändringarna eller omvälvningarna övergår i en revolution. Det är betecknande att de så kallade ”färgrevolutionernas” ledare helt och fullt förstår detta. Så ända från början gör de sitt yttersta för att begränsa och kontrollera processen, hindra den från att utvecklas vidare. Allt måste begränsas till ett byte av ledarskapet, eller som mest en delvis omstrukturering av eliterna bakom en paroll om demokratisering. Problemet är att till och med de formella demokratiska erövringar som görs i det första skedet därmed snabbt går förlorade. Om inte processen fördjupas så går den baklänges. Vänsterns politik måste bygga just på kampen att fördjupa och bredda processen. Utan sociala omvandlingar kommer inte heller demokratin att lyckas. Och om så bara på en enda plats, i ett enda land, processen spränger gränsen att bara möblera om eliterna, då kommer vi att få se något helt annat – det den politiska vetenskapen kallar en ”revolution”.

I Latinamerika i början av 2000-talet ledde den ”vänstersväng” som förknippades med Hugo Chávez till en våg av entusiasm. Men nu är det svårt att beskriva dagens Venezuela som ett framgångsrikt land – det kännetecknas av ekonomisk kris, inflation och problem med demokratin. Har ”vänstersvängen” inte lett till någonting? Kan regeringarna i Brasilien, Chile eller Colombia återuppliva den?

Den ”socialism för 2000-talet” som Hugo Chávez förkunnade var en vacker paroll, ett löfte som tyvärr inte kunde uppfyllas. ”Vänstersvängen” i Latinamerika är långtifrån slut, men för närvarande kan vi inte tala om den som en framgång. Vanligtvis grundar sig vänsterregeringar på breda men instabila populistiska koalitioner som upplöses snabbt efter att de har vunnit valen. Ofta är det också så att vänsterpresidenter inte har någon parlamentarisk majoritet. Ändå har det varit en del framgångar. I Colombia lyckades Gustavo Petro oväntat få igenom sina pensionsreformer i parlamentet, efter att hans sjukvårdsreform hade besegrats. I Mexiko valdes Claudia Sheinbaum till president, samtidigt som hon fick en stark majoritet i parlamentet. Allmänt sett förtjänar Sheinbaum mycket noggrann uppmärksamhet. Hennes företrädare [Andrés Manuel] López Obrador lämnade efter sig ett motsägelsefullt arv. Å ena sidan ökade lönerna rekordmycket, men å den andra uppkom påtagliga auktoritära tendenser. Kommer Sheinbaum att kunna fördjupa de sociala reformerna samtidigt som hon bevarar de demokratiska institutionerna? Jag hoppas verkligen det. Men den allmänna slutsatsen är att den latinamerikanska vänstern för närvarande inte har lyckats övervinna den kris för strategin som uppstod efter kollapsen för Chávez’ experiment i Venezuela.

”Yttersta högern fyller ett emotionellt och politiskt tomrum som har uppstått sedan vänstern övergav klasspolitiken”

Under de senaste åren har vi sett ett ökande stöd för yttersta högern i Europa. I en del länder har en så kallad ”röd linje” korsats, och högerradikaler har kommit med i regeringar. Valen

till EU-parlamentet tvingade oss återigen att tala om ett hot från fascismen. Även om yttersta högern bara ökade sin representation i EU-parlamentet obetydligt, så kom deras framgångar i Frankrike och Tyskland som en chock. Finns det en risk för att högerdiktaturer kommer att komma till makten i Europa? Kan dagens ultrahögeranhängare jämföras med fascister? Vad ska vänstern göra för att motverka hotet från yttersta högern?

Yttersta högerns hot mot demokratin är verkligt, men för närvarande ser jag ingen orsak till panik. Dagens högerdiktaturer är inte 1920-talets fascister – de har parasiterat på nyliberalismens kris, men de är mer som populisterna som leker med paroller och känslor. Det finns inga tecken på att storfinsans representanter har satsat på dessa krafter, som inte har någon strategi för att rädda kapitalet. Yttersta högern fyller ett emotionellt och politiskt tomrum som har uppstått sedan vänstern övergav klasspolitiken, i både socialdemokratisk och kommunistisk mening, och istället satsade på politisk korrekthet, på minoriteter och så vidare. Arbetarklassen känner sig förrådd och har i själva verket blivit förrådd – det är vad högerpopulisterna utnyttjar. Det finns i grund och botten inget nytt här. Det verkligt intressanta är att högerpopulismen tillväxt har lett till att en del av den liberala borgarklassen har börjat få panik. Det öppnar möjligheter för vänstern, när folk börjar se vänsterkrafterna som en motvikt mot ultrahögern. Denna förändring har varit speciellt märkbar i Frankrike, men det finns också tecken på det i USA och Tyskland. Ett gyllene tillfälle öppnar sig, och det är absolut nödvändigt att utnyttja det. Men det som behövs här är inte politiskt korrekta paroller eller populistiska tal, utan specifika krav som under de *nya* omständigheterna kommer att få arbetarna att lita på och stöda vänstern. Låt oss titta på [Jean-Luc] Mélenchons politik i Frankrike och Claudia Sheinbaums i Mexiko. Inget är avgjort ännu, men en del intressanta svängar är möjliga.

Varför har de socialdemokratiska partierna blivit förkämpar för nyliberalism, och varför spelar de allt oftare rollen som underordnade kompanjoner till nyliberala politiska krafter?

Sedan 1990-talet har socialdemokraternas politik inskränkts till principen ”om ni inte kan slå dem så anslut er till dem”. Poängen är att även om sovjetblocket med sitt förtryck givetvis misskrediterade socialismen så satte det också tryck på väst och skapade gynnsamma omständigheter där för samhällsreformer som tjänade arbetarnas intressen. Efter 1989-1991 förändrades situationen, och socialdemokraternas styrkeförhållanden försämrades. När de lyckades erövra tillbaka regeringar, eller hålla kvar dem, så var det genom att kompromissa med nyliberalerna, samtidigt som de lovade att mildra de nyliberala reformernas sociala konsekvenser. Socialdemokraterna blev gisslan hos sina nyliberala kompanjoner och sina egna tidigare beslut. Protester från partiernas gräsrotter mot denna politik tog formen av revolter som i slutändan krossades – vi kan betänka Jeremy Corbyns öde i Storbritannien, och även försöken att kväva Mélenchon med liknande metoder. Problemet är att en seger för apparaten över aktivisterna förvandlas till ett politiskt tomrum. Apparaten saknar förmåga att utveckla långsiktiga strategier, vilket innebär att revolterna kommer att upprepas.

”Oavsett hur många underbara böcker vi skriver, så kommer vi inte att besvara den viktigaste frågan: vem kommer att uppnå ett avgörande genombrott i samhällsutvecklingen, och var och hur?”

Nuförtiden hör vi en hel del om avkolonisering och nykolonialism. Vilka faror utgör nykolonialismen för världen?

Liksom andra ord i den politiska vokabulären är begreppet ”nykolonialism” emotionellt laddat och samtidigt synnerligen oklart. Vi behöver inte titta på parollerna utan strategierna för ekonomisk och social utveckling i länderna i periferin. Det är ingen slump att jag upprepar ordet ”strategi”, kanske så mycket att jag blir tröttsam. Vi måste helt enkelt ta hänsyn till konsekvenserna av de beslut vi tar och ta ansvaret för dem. Vilken politik tillämpar regeringarna i det globala syd avseende sina egna befolkningar? Det är det viktigaste kriteriet, allt annat är bara prat. Det stämmer att det finns globala begränsningar. Men när vi försöker övervinna eller minska dem så måste vi först av allt formulera våra mål och uppgifter, innan vi kan slå fast vilka och vad som står i vår väg.

Vilka vänsterteoretiska verk som har publicerats under det senaste decenniet presenterar enligt din åsikt de mest intressanta modellerna för en framtid som både skiljer sig från det senaste seklets ”verkliga socialism” och dagens nyliberalism?

Som jag sa tidigare är det inte frågan om teori. Vänstern har inga problem med sina tänkare. Om vi bara behöver förslag till intressant läsning så rekommenderar jag böcker av Nick Srniček. Det finns också en ytterst användbar engelskspråkig blogg av den marxistiske ekonomen Michael Roberts. Från den keynesianska vänstern finns det arbeten av olika anhängare till den moderna penningteorin. De har ofta missförstått som att de hävdar att man bara behöver trycka mer pengar, men det är faktiskt inte vad de talar om. Det de verkligen säger är att man måste använda de ekonomiska resurserna för att mobilisera materiella och mänskliga resurser för samhällets bästa.

Världssystemanalysens grundare – [Immanuel] Wallerstein, Samir Amin och André Gunder Frank – har alla dött, och det råder en tydlig kris på detta område. Men för mig förefaller det ändå som att denna skolas möjligheter inte är uttömda. Det är också värt att komma ihåg den nyligen bortgångne ekonomen från Singapore, Martin Hoare. Kort sagt finns mycket att läsa. Det har också kommit ut nya böcker sedan jag åkte i fängelse, och jag riskerar att hamna efter diskussionen. Men de viktigaste frågorna finns inte på teorins område utan i den politiska praktiken. Oavsett hur många underbara böcker vi skriver, så kommer vi inte att besvara den viktigaste frågan: vem kommer att uppnå ett avgörande genombrott i samhällsutvecklingen, och var och hur? Att läsa och tänka är inte nödvändigt för sin egen skull, utan så att vi kan agera, och agera politiskt.

”Om vi upplever att händelser upprepar sig, så är det för att vi tänker i termer av liknelser med det förflutna”

Alltmer ofta säger politiker att epoken av fred närmar sig sitt slut. Har mänskligheten någon chans att undvika ett Tredje världskrig och ett kärnvapenharmagedon? Vad ska vänstern göra för att förhindra detta utfall?

Låt mig vara rakt på sak – om världens härskande eliter är inställda på att starta ett nytt världskrig

så kommer vi inte att kunna hindra det. På precis samma sätt kunde inte Andra internationalen förhindra Första världskriget, trots att den anslöt sig till idén om en revolution och höll kongresser. När Jean Jaurès försökte göra något dödade de honom.

Ändå är jag optimist. Den globala konflikten utvecklas nu på ett helt annat sätt än de erfarenheter som gjordes under 1900-talet. Om vi upplever att händelser upprepar sig, så är det för att vi tänker i termer av liknelser med det förflutna: om Kina och USA blir oense om Taiwan så innebär det oundvikligen att de kommer att gå ut i krig; om Ryssland börjar strida med EU, så kommer konflikten med nödvändighet att börja sprida sig. Inget av detta är självklart. Det verkar som om nutidens alla internationella konflikter nu har nått sin höjdpunkt, och eliternas grundläggande intresse är hur de ska undvika dem. Men det är där problemet finns – eliterna hittar inte några lämpliga lösningar som tillåter dem att trappa ner. I alla de länder som är indragna i konflikter kommer det oundvikligen att direkt eller indirekt uppstå inhemska kriser om de lyckas ta sig ur dessa dispyter. Någon måste utses till skyldig och någon måste ge kompensation till offren. Någon måste betala för att förändra styrkeförhållandena inom de härskande grupperna, och någon måste komma på lösningar, inte bara kompromisser utan fungerande överenskommelser.

Hittills har ingenting fungerat. Den historiska processen har kört fast. Men förr eller senare kommer något att hända, och den ”katastrofala jämvikten” kommer att rubbas. Det kommer oundvikligen att landa en ”svart svan”. Jag utesluter för övrigt inte att denna ”svan” – ett helt oväntat fenomen som blandar ihop alla förutsättningar – har landat för längesedan och sitter någonstans inte så långt bort, men att vi helt enkelt inte lyckas lägga märke till den, eller vägrar se den.

Så vilken uppgift har vänstern? Att fortsätta med våra vanliga rutiner är meningslöst. När en social process av enorma dimensioner träder fram på scenen så måste vi engagera oss i den, försöka forma den politiska, omvandla massornas *behov* till konkreta *krav*, deras stämningar till paroller och deras förväntningar till ett program. Politiskt arbete går inte att utföra i förväg, och det går inte bara att förbereda ett program i förväg och lägga det på bordet medan vi väntar på ett lämpligt ögonblick. När ögonblicket uppstår så måste programmet åtminstone förändras. Och programmet kan inte bara återspegla abstrakta värderingar eller idéer. Även om det baseras på våra värderingar så måste det svara på de frågor som uppstår i ett specifikt ögonblick som kännetecknas av bestämda – men föränderliga – styrkeförhållanden.

För en vänsterpolitik – dvs. en framgångsrik, omformande och befriande politik – krävs vissa villkor som skapas av eliternas kris och massornas återupplivande. Det är ett ämne som Lenin tog itu med, och vi bör lägga märke till hur han uppmärksammade det faktum att befolkningsmassorna dras in i politiken av massorna själva. I Frankrike spelade till exempel inte valen till EU-parlamentet någon större roll – befolkningen var passiv. Men president Macron oroades av yttersta högerens tillväxt och tidigarelade valen till det nationella parlamentet, och stimulerade en offentlig diskussion som politiserade samhället.

Vi får se vilka nya möjligheter som öppnas för oss under den kommande perioden. Jag är säker på att stora händelser med ett mycket stort antal människor inblandade ligger framför oss.